

RÓNAI EGON HALHATATLANOK TÁRSULATA

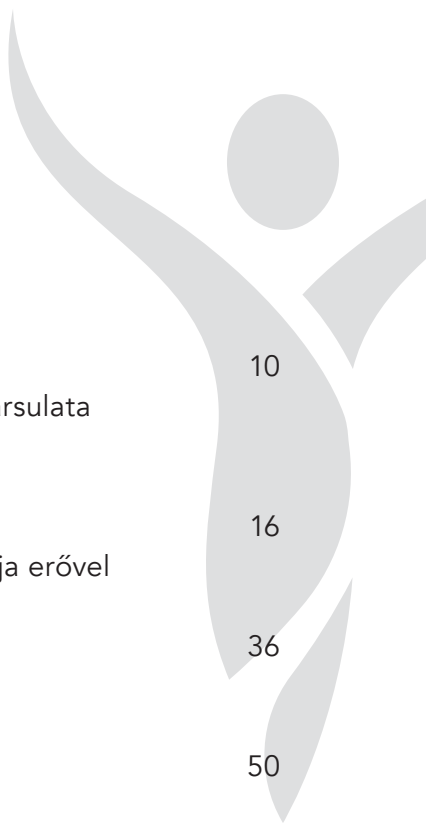
HÚZÓS-SOROZAT 6. KÖTET



FREE SPIRIT PUBLISHING
BUDAPEST 2023

TARTALOM

Előszó	10
– Szinetár Miklós (a Halhatatlanok Társulata kuratóriumi elnöke)	
Haumann Péter	16
– Csak az menjen színésznek, aki bírja erővel	
Tiboldi Mária	36
– Engem nem lehet átplántálni	
Kern András	50
– Nyomot hagyni az emberekben	
Béres Ilona	60
– Én a legjobbat kaptam a férfi partnerekből – a tehetségüket!	
Bede-Fazekas Csaba	80
– Az embert kell a szerepben megtalálni	
Mácsai Pál	92
– Minden színház legyen önmaga	
Halász Judit	100
– Energia árad azokból, akik lent ülnek	



Zsuráfszky Zoltán	110
– Beleilleszkedsz a tiszta forrás mélyébe	
Lukács Sándor	122
– Olyanok voltunk, mint a roksztárok	
Juronics Tamás	130
– Én magam vagyok a Mandarin!	
Miklósa Erika	142
– Te kemény csaj vagy, meg tudod csinálni!	
Benedek Miklós	160
– Soha nem kértem senkitől, soha	
Rudolf Péter	172
– Ennyi idős Rómeó nincs még egy!	
Medveczky Ilona	188
– Nekem nem dirigáltak	
Szacsvay László	204
– Aki nem izgul, az menjen haza	
Zempléni Mária	220
– Ez a szakma igazán csak a színpadon jó	
Jordán Tamás	234
– A Jóisten is kicsit megváltozott	
Bodor Johanna	244
– Mindenki menjen haza, holnapra kitalálom	

Husztai Péter	260
– Álltam a sámlin és dirigáltam	
Rost Andrea	272
– A hangunk a lelkünkben fakad	
Kulka János	284
– Szeretnék jobb ember lenni	
Halhatatlanok Társulata	296
– örökös tagok (1996–2021)	
Az alapítók – Szegvári Katalin és Érdi Sándor	302
A könyv keletkezéséről	311

ELŐSZÓ





Írta:

SZINETÁR MIKLÓS

Kossuth-díjas rendező

A Halhatatlanok Társulata kuratóriumának elnöke



EGYIKÜNK SE HALHATATLAN!

És mégis oly sokan tettek kísérletet arra, hogy nyomot hagyjanak a korukról meg magukról, meg azokról, akiket becsültek, szerettek. Az ősemlék barlangrajzokkal, napjainkban meg cipőnyomokkal a Pesti Broadwayn.

Még a múlt században, Érdi Sándor és Szegvári Katalin létrehoztak egy műsort a Magyar Televízióban. Az előadóművészet ázsiója akkor már bizony csökkenőben volt. Egyre kevesebb figyelem fordult a színészek, énekesek, táncosok felé. A közfigyelem celebekre, meg celebszerű politikusokra terelődött. Ezt kívánták ellensúlyozni. Visszapörölték a figyelmet az arra nagyon is méltó színészek, opera-énekesek, táncosok számára. A műsor, amit létrehoztak, arról szólt, hogy „örökös tagokat” választhat a közönség. Méghozzá úgy, hogy ezúttal nem valamelyik létező társulatba, hanem a hétköznapiok felett lebegő halhatatlanok közé emeli őket. – Vagyis olyan művészeket ünnepelt-ünnepel ez a műsor, akik maradandót alkottak, most itt vannak közöttünk, és szeretnénk, ha nagyon-nagyon sokáig megmaradnának az emberek emlékezetében.

Az USA nagy ország, Magyarország kicsi. Hollywoodban egy boulevard-on őrzik a tehetség emlékét világsztárok lábnyomai. Nálunk a Nagymező utcának azon a szakaszán, amit Pesti Broadway néven nevez a köznyelv, kisebb helyen, de ugyanazzal a szándékkal, és talán még lelkesebben.



Az akkori Magyar Televízió teremtett egy rangos zsűrit, a zsűri kijelölte azokat, akikre lehetett szavazni, és végül a közönség szavazata döntötte el, hogy színészek, operaénekesek, táncosok közül kik lesznek abban az évben a Halhatatlanok Társulatának örökös tagjai.

Huszonöt éve szeretnénk ünnepelni és valamiféle öröklét számára megválasztani olyan előadóművészeket, akik megrendítettek minket, megneveltettek, megdöbbsentettek, katarzist nyújtottak, és végül, de nem utolsósorban sok-sok örömet okoztak, amitől mi, nézők úgy éreztük, hogy többek vagyunk, és rácsodálkoztunk, hogy ilyet is tud az ember.

Simándy József, Melis György, Kállai Ferenc, Psota Irén, Töröcsik Mari, Seregi László, Hofi Géza, Sinkovits Imre. Csak néhány nevet említek a huszonöt év halhatatlanjai közül. Azokban az években a Magyar Televízió minden alkalommal létrehozott egy rangos, látványos gálaestet. Ezeken az estéken az ország szinte valamennyi színházából jöttek a fellépők és ünnepelték az új örökös tagokat. És az esemény közvetítése százezrek számára hozott szép estét az otthonokban. A gálaesten kívül portréműsorokat is készített a Magyar Televízió. Minden egyes örökös tagról egyórás, érdekes műsort, hogy a televízió nézői ismét találkozzanak azokkal, akiknek a lábnyoma ott van a Nagymező utca járdáján.

Fontos kezdeményezés volt, hiszen Magyarország nem volt olyan nagyvonalú a művészeivel, mint sok más európai ország. Münchenben egy egész negyed van elnevezve Richard Strauss operáinak szereplőiről. Nálunk nagyon kevés művésznek jutott egy-egy kis mellékutca.

A későbbiekben a Magyar Televízió nem óhajtotta folytatni ezt a hagyományt. Egy darabig a Klubrádió próbálkozott az életben tartásával, majd nagy szerencsénkre az ATV vette gondozásába. Itt feltámadtak a hagyományok, és bár a koronavírus



megakadályozta, hogy gálaestet is rendezzünk, Rónai Egon értő és szerető gondozásában a *Húzó*s-sorozatban visszatértek a portré-műsorok is.

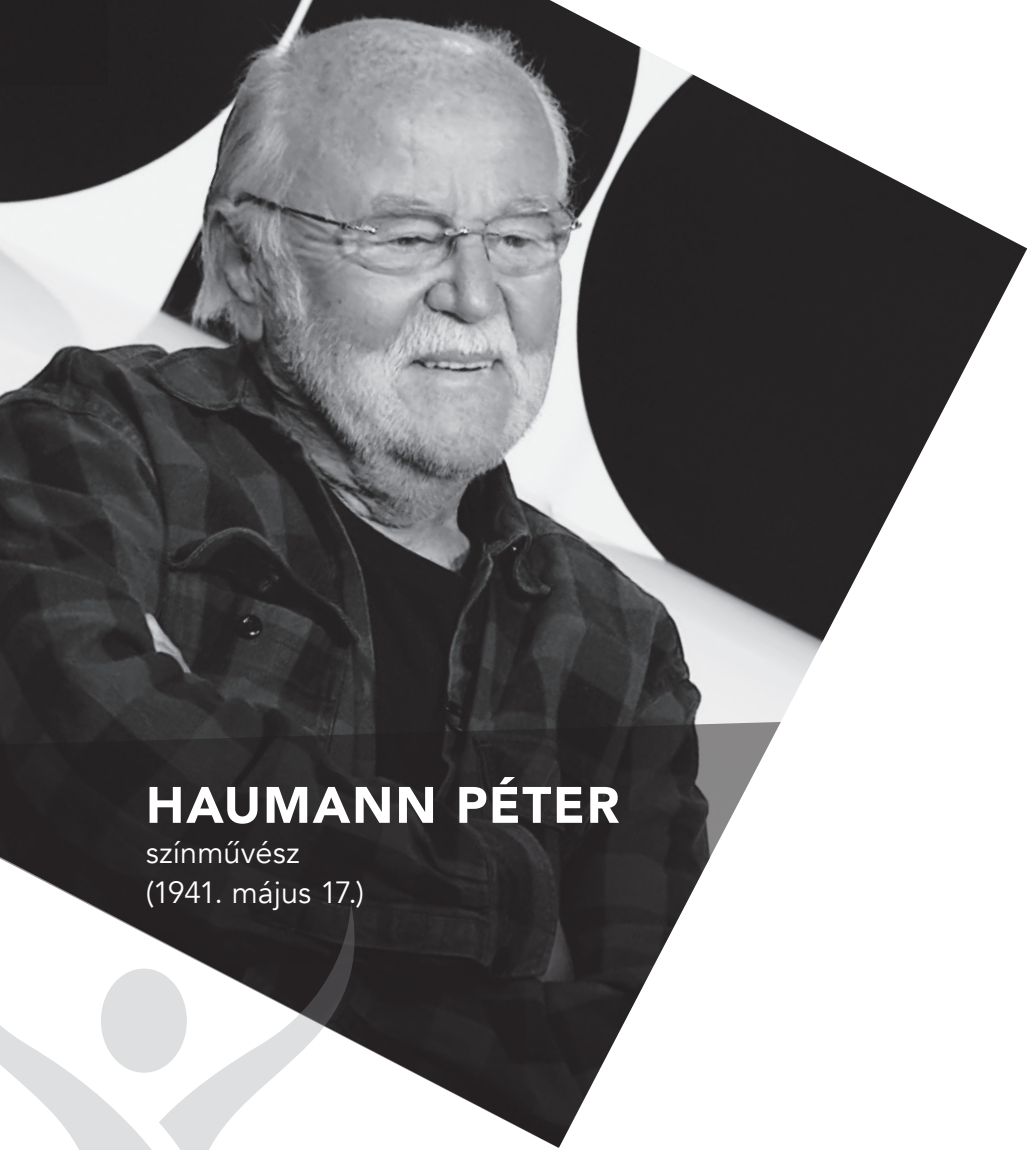
Én magam mind a huszonöt évben részt vettem. Rendeztem a gálaesteket, zsűriztem, és igyekeztem ezt a jó kezdeményt életben tartani. Hiszem, hogy van értelme annak a reménytelennek látszó küzdelemnek, amit azért folytatunk, hogy minél több emlék maradjon meg az emberekben azokról a különlegesen tehetséges sorstársaikról, akik előadóművészként arra tették fel az életüket, hogy maradandó élményt nyújtsanak.

Tudom, hogy az idő egyre gyorsabban múlik. Egyre gyorsabban felejt a világ, és az emlékezetért vívott küzdelem gyakran látszik reménytelennek. És mégis sok reménytelen küzdelmet folytatni kell. Mert bemonadják a metrón, „Blaha Lujza tér következik”, és a hétköznapi emlékezetben nagyjából ennyi maradt fenn Blaha Lujzából, a „nemzet csalogányából.” De lehet, hogy ha valaki sokszor száll metróra, villamosra a Blahán, akkor utána-kérdez, utánanéz, ki is volt a névadó... Egy mellékutccával, egy emléktáblával, de még egy idézettel is meg lehet hosszabbítani az emlékezetet. Egy darabig...

Hogy meddig tart ez a halhatatlanság, azt nem lehet tudni. Hogy meddig él ez a műsor, pontosabban ez az akció, azt sem. De bízunk benne, hogy a következő huszonöt évben is ünnepelni fogják a Halhatatlanok Társulatát!

HALHATATLANOK TÁRSULATA





HAUMANN PÉTER

színművész

(1941. május 17.)

A Nemzet Színésze.

Kossuth-díjas és kétszeres Jászai Mari-díjas.

Érdemes művész, Prima Primissima díjas,
Paloznak díszpolgára,
a Magyar Művészeti Akadémia tagja.

A Halhatatlanok Társulatának örökös tagja (1997)



CSAK AZ MENJEN SZÍNÉSZNEK, AKI BÍRJA ERŐVEL

– Messziről kezdeném, szinte a pályád elejéről: a 25. Színházban mutattad be, és aztán később évtizedeken át játszottad a Szókratész védőbeszédét. Én én még középiskolás voltam, amikor osztálytársaim közül kettővel-hárommal elmentünk megnézni, és mondhatom, azóta vagyok a rajongód. Fantasztikus hatású előadás volt.

– Hát ez megtisztel, hogy emlékszel. Meglepő, hogy ilyen sok ember szerette, a nagyok közül Psota, Pécsi Sándor, Gábor Miklós... Nagyon sokan. Valamitől nagy vihart kavart, pedig a felkészülés folyamán nem úgy csináltuk, hogy nagy durranás lesz. Egyszerűen csak nagyon erősen figyeltünk egy olyan ember vezénylete alatt, aki a szakmában nagyon elismert volt, és mégsem szerették. Ő Horváth Jenő.

– De te sem szeretted.

– Velem a próbák folyamán elég rosszul bánt. Még fiatalember voltam magam is. Egy alkalommal a próbára behívott filozófia szakos hallgatókat az ELTE-ről. És azt mondta: „Na, most önök hallgatják... Te Péter, hány éves vagy, huszonkilenc? Huszonkilenc éves. Na, hát ő lesz a hetvenéves Szókratész. Képzeltetik, na, mindegy, menjünk tovább.” Így ebben a stílusban. „Szeretném felhívni a figyelmüket arra, hogy ebben a pillanatban, ebben a színházban egy zsöllye ára harminchat



forint, ebből meg lehet élni” – mert akkor, ha jól emlékszem, még három forint volt egy kiló kenyér. „Tehát sok kenyeret meg lehet venni. Mennyit is? Tizenkét kiló kenyeret lehet megvenni ugye harminchat forintból. Na, most hét végén vagy hónap végén nyilván meggondolják, hogyha éhesek, egyenek-e kenyeret, vagy színházba menjenek, és meghallgassák ezt a... Hány éves is vagy te?” Huszonkilenc. „Huszonkilenc...”

– *Ez megalázó.*

– Az bizony. Úgyhogy én komolyan gondoltam arra, megölöm, ott helyben. De az én nagy elhatározásom, hogy megölöm, az átváltott egy rejtett bögésbe. Kimentem a szobából. És kint az udvaron rugdaltam a köveket, bentről csak üvöltést hallottam, hogy: „Sok Lukács Györgyön hízott hülye filozófus, tehát tűnjetek el innen, semmihez nem értetek, locsogtok össze-vissza. Tűnjetek el, menjetek haza!” Kizavarta őket.

– *Eszerint mindenkivel így bánt, nem csak veled. Téged ez épített vagy rombolt?*

– Az egész arra ment ki, hogy felhívja a figyelmemet, mennyire fontos, hogy az ember pontos legyen, igaz legyen, hogy nem lehet hazudnia a színésznek, nem lehet mellébeszélne. A felelősséget ezzel a pár gonosz mondattal, amit ott hozzám intézett, a többiek előtt, az engem nagyon móresre tanított ebben a dologban.

– *Manapság erről vita van, hogy mit engedhet meg magának egy rendező a művésszel szemben, mondjuk, éppen egy próbafolyamatban. Másfajta viták is vannak, a szexuális típusú visszaélések, de akár a szóbeli agressziók kapcsán is. Te ezeket a rossz helyzeteket hogy viselted?*

– Nemcsak viseltem, hanem az utolsó pillanatig viseltem, igen. Nem csak korábban, mindig valamitől konfrontálódtam. Még olyan nagy mesterekkel szemben is, mint Ádám Ottó, akitől tulajdonképpen a legtöbbet tanulhattam. Bár visszatekintve az ő személyiségére, nagyon sok mostani és nagyon jól jegyzett, nagy



tehetségű rendező nem úgy beszél róla, gondol rá, ahogy kellene. Tőle nem színészetet lehetett tanulni, tőle azt lehetett megtanulni, hogy mi legyen az az álláspont, aminek értelmében érdemes a világot megjegyezni. És ha már a színész arra vállalkozik, hogy embert ábrázoljon, akkor milyen szempontból érdemes figyelni az ember működését. Ezt figyelembe véve például, amikor csináltuk a *III. Richárdot* Fehér Györggyel, ki tudtunk lyukadni valahová pontosan ezen az alapon, ahogy Ádám Ottó is gondolkodott. Hogy mitől van az a képtelenség, amit még Jan Kott (lengyel irodalomtörténész, kritikus volt – *a szerk.*) is nehezen tudott megmagyarázni, hogy III. Richárd az első pár perc után nem sokkal találkozik ugye, Lady Annával, akinek két közeli hozzátartozóját megölte, és egy perc múlva ágyba viszi. Hogy létezhet ilyesmi, hogy lehet ez, mi lehet az oka annak, mitől veti alá magát ez a nő? És valahogy oda lukadtunk ki, hogy mind a kettő rendkívül nagy természet, ezeknek kevés a világ. Ezeket az élénk és eleven szálakat, amiket kibocsátanak a világra, ezeket nem tudják lekötni, nem bírják elvarrni. Tehát nem arról van szó pusztán, hogy valaki, aki egy ilyen gonosztevő, egy pillanat múlva ágyba visz egy nőt, aki az előbb arcul köpte, mert az oda van írva, hogy arcul köpi Richárdot. Hanem egyszerűen egy pillanat alatt elvárásolja. Mitől ez az engedékenység? Miért? És oda lukadtunk ki, hogy Lady Anna, aki most gyászol, merthogy egy ilyen sivár, hideg falú, fűtetlen szobában tölti már hetek óta az életét, egyszer csak kikerkezik a napfényre, ahol búgnak a galambok, eleven az egész világ, eleven. És mindegy, hogy kicsoda, egy férfi áll vele szemben. Szinte legyőzi azt, hogy az görbe vagy púpos, vagy nem tudom, micsoda, de élni, élni, élni lehet most megint. És ez indukálhatja azt, hogy aláveti magát ennek a nagyon erős megjelenésű férfinak, amit Richárd képvisel.

– *Csaponghatok? Mert a III. Richárd egy legendás alakításod. Akkor kettőt már említettünk, Szókratész meg Richárd. Nekem*



most, ahogy hallgattalak, az jutott eszembe, hogy te miért nem tanítás? Állítólag kértek, hogy taníts.

– Volt egy pillanat rá, '89 előtt valamennyivel. Valóban volt egy ilyen pillanat. Egy kisebb deputáció jelent meg a főiskoláról. Akkor elégedetlenek voltak a növendékek a tanárok teljesítményével valamitől, pedig nem tudhattak annyit, mint a tanárok.

– Akkor még a Madáchban voltál.

– A Madáchban, igen. Nem akartak mást, csak egy kis szakaszon valaki más is beszéljen hozzájuk a színészetről. Nem akartak többet, arról nem volt szó, hogy tanítsak, inkább csak hogy ott legyek. Én a tanítás szót sem szeretem. Nézzük meg, miről van szó, vessük össze a látszat felől. De ez nem tanítás. Rendben van, mondtam én, de szólhattak nekik, mert két hét múlva azzal jöttek, hogy: „Sajnáljuk, de nem tudjuk egyeztetni tanár urat” – mondták nekem. Tanár urat... Nem voltam én tanár úr. „Nem tudjuk megoldani a dolgot.” Később kiderült, hogy nem szerették az akkori tanárok azt, ha odajön egy másik gondolkodásmód.

– A tiéd nagyon más lett volna, mint amit a főiskola képviselt?

– Nem tudom, azt egyáltalán nem tudom, mennyire, de elég volt annyi, hogy más.

– Máté fiad is színész, ő mit mesélt az angol oktatásról?

– Máté fiam azt mesélte, hogy azt mondták neki ott kint a Guildhallban (Guildhall School of Music & Drama – *a szerk.*), Londonban: „Azt, hogy mi a színészet, azt nem tudjuk neked megmutatni – dehogynem tudják, csak a színészetet nem lehet tanítani. – Azt tudjuk, hogy képességeid vannak erre nézve, és azokat a dolgokat, amik gátolnak abban, hogy ezt szabadon kifejtsd, azt tudjuk levenni rólad! Hogy te szárnyalni tudjál!” És közben persze éppen ebben van a lényeg, amit nem mondtak ki. Hogy ez már tulajdonképpen a tanítás, a színészet lényege. Többek között az, hogy hogyan fogja föl egy ember azt a teret, amibe megérkezik. Ez talán nagyon irodalmiaskodónak hangzik, de a



színész nem tud máshogy létezni, mint a másik tekintetével, és azzal a felfogott térrel, amiben létezik. Hogy egy egyszerű dolgot mondjak: egy üres térben nem mindegy, hogy hol áll meg az ember. Ha szemből nézik, hát természetes, hogy szemből nézik, hacsak oldalt is nem ülnek, de a testtartásával, a test frontjával, a fejtartással, hogy milyen szöget zár be, hogy a térnek melyik pontján helyezkedik el. Mert középen állni az nulla, az semmi se. Valamennyivel arrébb kell. Talán utoljára voltam külföldön, Japánban. Élvezettel néztem, hogy mit jelent egy japánkert. Milyen kevés dolog van ott, de az pont ott van. Hogy milyen fontos a teret úgy betölteni, hogy kevés dolog van benne, de ami van, az feltétlenül kell, lényeges, és épp olyan távolságban, és épp olyan tömegben. Ezt egy színésznek éreznie kell.

– *Ez azt is jelenti, hogy amikor egy próbafolyamatban vagy, akkor egy kicsit olyan is vagy, mint egy mérnökember, aki megtervezi, hogy bejövök és onnan oda el kell jutnom, mert így tudom a teret bejátszani, a tekintetet ott tartani, és a többi, és a többi.*

– Mindenképp a szándék dönti el, a szerep szándéka dönti el, hogy milyen értelemben indulok el. Ismerős lehet Majornak az a mondása, hogy maga csak átmegy balról jobbra, de – és itt mondott egy nagy nevet –, ő kijön a templomból, és bemegy a paplakba, mert annak tartalma van, amíg ő megy. Lehet, hogy egy picit túl tudományoskodónak tűnhet, de a színész nagyon is kell, hogy érezze azt a teret, amiben létezik, amiben végrehajtja az esetét, mármint a szerepet.

– *Említettük már két fontos szerepedet: Szókratész és III. Richárd. Az, hogy miket sorolnak a te neved mellett, a Hupikék törpikék Hókuszpókjától kezdve az Indul a bakterház Patásáig, tényleg mindenféle van. Hát jó, bocsánat...*

– Nevetek rajta.

– *De közben azt mondja nekem valaki, egy művész társad, hogy azt, ahogy Hókuszpók gonosz, csak te tudtad úgy megcsinálni, hogy*



közben izgalmas és szerethető, és nem egy ijesztő figura. Mert az is ki lett találva, hogy milyen legyen Hókuszpók hangja. Ezek a szerepek számodra is olyan fontosságúak voltak?

– Fontos dolog volt, mindjárt kiderül, hogy miért. A következő történt velem. Ezt a *Hupikék törpikéket* megvette valamilyen filmgyártó vállalat, mert egész estét betöltő filmnek szánták a mozikban. De valamitől olyan mértékben bejött, annyira megszerették, hogy akkor kitalálták, ebből egy nagy sorozat legyen. Kétszáznégy rész ment le belőle, esetenként kettő-hármat egybefűzve. Nem akartam csinálni. Én jó viccnek találtam csak, nem akartam csinálni, valahogy untam. De éppen akkor, ahogy szokták mondani, a cipőm mellett jártam. Valamitől nem ment a pálya. És mit ad isten, kihúzott a csávából – hogy mennyire nem szabad, igen, mennyire vigyázni kell, hogy az ember mit utasít el, mit fogad el –, a fene se gondolta volna, hogy a *Hupikék törpikék* legalább olyan érvénnyel merül fel, mint a *III. Richárd*, vagy akár az *Indul a bakterház*.

– Ahogy a bakterház nektek, színészeknek, ezt Koltai Róbert mesélte, csak egy óriási játék volt, és senki nem hitte akkor, amikor készült, hogy ennek ilyen hatása lesz.

– Hát nem. Úgy készült, mint a többi, ugyanolyan szorgalommal, ugyanolyan unalommal, ugyanolyan érdeklődéssel. És hát az a gyerek (Olvasztó Imre játszotta Bendegúzt – *a szerk.*), aki ezt a főszerepet játszotta, az egy csodagyerek volt. Az egész társaságot lelkesen tartotta a jelenlétével.

– Ilyen apróságokon múlik?

– Nagyon sokszor, igen, nagyon sokszor. Emlékszem, forgattuk a *Kossuthkiflit*. Sopronban voltunk a 19. századnak megfelelő épületek között, megfelelő ruházatban egy patak partján. És ezen az oldalán a pataknak működött a stáb, a túlsó oldalán egy roma társaság hangoskodott, joggal, ők szórakoztak. Kértünk csendet: mi dolgozunk. „Mi meg itt élünk” – mondták ők. Kétszer-háromszor



át kellett szólni, amikor fogta magát – mert nem hagyták abba – két természetes műszaki ember, és azt mondta, majd mi átmegyünk és rendet csinálunk. Mondtam, hogy nem kell erősködni, majd én megyek, én tudom a kulcsmondatokat erre a helyzetre. És amit olyan nagyon nem szeretek, hogy mindig hangoztatják, az *Indul a bakterház*ból a „Sanyi, Sanyi, Sanyi, jaj csak a bicskámat...”, ezt a részt elkezdtem mondani, és csönd lett. Körülnéztem, a stábnak azt mondtam, ezt így kell csinálni. És elindultam visszafelé, amikor Rudolf Peti, a rendező utánam szaladt és azt mondta: „Tudod, mit mondtak, amikor eljöttél?” – korabeli ruhában voltam. „Ez nem a Charles Dickens volt?” Igen, ezek a mondatok tudnak rendet teremteni, meg hát ilyen reakciót váltanak ki.

– *Volt a pályád elején tíz évéd vidéken. Hogy viselted, igazi pestiként? Először volt a kötelező két év vidék, de azért az jól megnyúlt. Egészen a Szókratész védőbeszédéig.*

– Debrecenben bele akartam dögleni. Ahogy mondom. Állandóan kint csavarogtam a temető környékén, ott csend volt. Nem bírtam elviselni, hogy a főiskola ápoltnak mondható légköre után bekerültem egy színházi nagyüzembe. Ellentmondott minden porcikájában annak, amilyen módon mi ott tanultunk. A főiskolára akkor a tanárok úgy jártak tanítani, mintha valaki a téesz után a rózsakertjét igazgatná odahaza. Ott egész más volt a hangulat, máshogy viselkedtek a színházakban. Föl kellett venni a harcot a minisztériummal, az akkori elképzelésekkel, elvárásokkal, a politikai elvárásokkal is számolni kellett. Bejöttek a főiskolára, és ott ilyen finom lett minden. Csöndes.

– *Másra lettél tréningezve, mint ami várt Debrecenben?*

– Igen. Arra nem számítottam, ami ott engem utolért.

– *Aztán jött Pécs. Pécs az egy jobb időszak kellett, hogy legyen, merthogy ott nagy szerepeket és szerelmet találtál.*

– Igen, Pécs mediterrán, magyarázzuk ezzel, Debrecen meg unalmas volt. És mégis valamitől... Debrecen nagytemploma



tornyának utolsó pontja egy magasságban van az oda, azt hiszem, tizenöt-húsz kilométerre lévő hortobágyi kilátóval, de az mégis egy mélységben van. Az operaénekesek mindig bajban voltak, mert elment a hangjuk attól, hogy más volt ott a légnyomás, páratartalom. És más volt ott a fejekben. Hát egy olyan város, ahol egy angol utazó még az ezerhatszázas években – hogy keveredett oda, nem tudom – azt mondta, hogy ő még ilyen várost nem látott, hogy ennyi vakablak legyen a házakon. Egészen megdöbbenem azon, hogy találtam egy olyan hirdetést a *Naplóban*, hogy eladó egy tenyészkán, három hízott emse, ugyanott egy páncéltökés Bösendorfer versenyzongora. Na, most ennek a keveredése néha engem agyonütött, néha a magasba emelt, de inkább csak agyonütött ennek az egésznek az unalma. Jött Pécs, hegyek, Orfű, vidám banda. Egész más hangulat, és képzeld, mégis szívesebben emlékszem vissza Debrecenre.

– *Ez miért van?*

– Mert ahogy visszagondolok rá, az a tudat, hogy a színházzal szemben lévő Angol Királynő Szálloda falának támaszkodva Ady, ha látott egy színházi előadást, akkor oda állt a fogadó falához, és már írta is, a falra tehetette a papírját, már írta a kritikáját, az így mégis valamitől tartalmasabb volt.

– *Azután erős váltással, de már Budapesten jött a 25. Színház, ami az első alternatív színháznak számított, majd a Madách, ahol gyakorlatilag visszatértél a tanárodhoz.*

– Igen. Először nagyon nehezen ment a dolog. A színészi meg a baráti kapcsolatom olyan volt Ádám Ottóval, mint Fehér Györggyel, hogy sok mindent nem szerettem, amit mondott, és mind a kettővel most mégis nagyon sokat álmodom.

– *Fontosak voltak, nyilván.*

– Állandóan veszekszem velük magamban. Olyan kapcsolat volt, hogy egyszerre kértem ki és egyszerre mohón lestem a következő mondatot.



– *Az ember az apjával is veszekszik egy csomósor.*

– Na hát ez valami ilyesmi lehet. Igen. Alighanem az igazán el nem varrott gondolatmenetek, be nem fejezett beszélgetések, végére nem jártunk beszélgetések, ezek okozhatják.

– *Ti tudtátok egymásról Ádám Ottóval, hogy mennyit jelentetek egymásnak?*

– Később derült csak ki. Ottótól származott az a mondas: „Úgy szeretném szeretni a Haumannt, de nem hagyja magát.” Na most, ha én valahova szerettem volna mindig tartozni, azok ők voltak. És valamitől nem ment, valamitől nem tudtam átesni, volt egy határ, amin nem tudtam túltenni magam, mindig megálltam előtte. Ijedten, félve. Túl sok kifogással élve.

– *Ez bánt még ma?*

– Hogyne. Igen. Nagyon is.

– *Elrendezetlen?*

– Igen. Amikor nyolcvanéves lett Ottó, hogy az ő kérésére vagy Szirtes Tamásnak jutott eszébe, nem is tudom, hogy akikkel régen dolgozott, írja meg mindenki a maga köszöntő pár sorát. Hihetetlen történeteket olvastam. Megkaptuk az összes ilyen írást, és nagyon sok olyan volt közte, hogy: „Emlékszem, amikor tavasz volt, és te panyókára vetett kabáttal lezuttyantál mellénk a Százéves Étteremben, és csülköt ettünk, cipóban sült csülköt, hát akkorákat kacagtunk. Emlékszel?” Tele volt ilyenekkel, ilyen magasztos szövegekkel... Én meg nem tudtam mást írni neki pár sorban, csak azt, hogy „amíg az eszemet tudom és szusszal bírom, hirdetni fogom azt, amit tőled tanultam. Szeretlek.” Kicsúszott a számon ez, de gondoltam, hogy miért ne, tessék. Léírom.

– *Akkor nincs ez elrendezetlenül hagyva. Ez egy fontos üzenet volt.*

– Nagyon jólesett, hogy amikor a temetése volt, sokan voltak ott, picit késtem. A család már ott ült, ahol általában szoktak ilyenkor ülni, oldalt, csendben, maguk elé nézve. És amikor bementem a ravatalozóba, nem tudom, hogy illik-e ez ebbe a



beszélgetésbe, az egész család fölállt, és élém jött. Ezt nem szokták csinálni. Innen tudtam, hogy valahogy utólag, talán ettől a mondattól, ezzel a szeretlekkel megoldódott egy pillanatra az, amit ő is érzett, és én végig éreztem, és amitől szenvedtem.

– *Ha már a mesterednél tartunk, az előbb feltettem a kérdést, hogy miért nem tanítasz...*

– Ennek a fő oka az, hogy nem akarták.

– *Most sem, amikor az SZFE változott?*

– Nem.

– *Most mennél, ha hívnának?*

– Nem. Több okból. Egyrészt azért, mert egyszer azért volt egy pillanat, amikor a főiskolára hívtak. Úgy hívtak, hogy legalább egy picit beszélgessek húsz-egynéhány emberrel, főleg a beszélt magyar nyelvet illetően. Arról, ahogy egy színész beszél. Nem kértem mást, mint azt, hogy tanulják meg az *Anyám tyúkját*. Hát ez nem kerül sokba megtanulni vagy fölidézni. Hárman tanulták meg, akik ott voltak. Voltak olyan tizenennyolcan, húszan, valóban ott voltak. És ki mondja el? A háromból kető szabódott, nem akarták. Gondoltam, nem lesz jó vége. Egy vállalkozott szívesen. Kezdje el. „Petőfi Sándor, Anyám tyúkjá.” Kértem, hogy most álljunk akkor meg, mert nem Petőfi Sándor, hanem Petőfi Sándor, és hova rohansz, nyugodj már meg. Nem Anyámtyúkjá, hanem Anyám tyúkjá, mondd tovább. Kezdte mondani. Ahogy úgy rápattan egy színész: ejmiakő tyúkanyó, kend... Ej, nézd meg a vesszőket ott, és maradj nyugodtan. Ej, mi a kő, tyúkanyó, kend a szobában lakik itt bent? És itt jön egy furcsa: lám csak jó az isten, szokták mondani. Nem, ott van egy vessző: lám, csak jó az isten! Egész mást jelent. A végén megkérdeztem tőle, hogy szerinted miről szól a vers. Hát hogy hazajött ennyi barangolás után Petőfi, és a konyha melege, és a szeretett szülők jelenléte, végre egy picit meg lehet nyugodni ennyi csavargás után, és zaklatott életmód után. Nem.



Arról szól a vers, hogy anyámnak egy, egyetlenegy tyúkjá van, slussz-passz. Tehát a dolog korántsem olyan vidám vers, kedves vers, van egy mélységesen szomorú vonulata. Na, most ezt azért mertem elmondani, mert nekem ehhez nincs türelmem, hogy ezt a magától értetődő dolgot elkezdjem magyarázni. És akkor ez csak egy vers volt, hát még akkor ott van a többi dolog. Aztán volt még egy okom, hogy nem bírtam volna elképzelni azt, hogy akikkel különösebben nem jöttem ki jól a lelkem mélyén, azokkal egy asztalnál gyerekek felett döntsek. Mert valószínűleg erősen más a véleményem. Ami nem vonja kétségbe az ő képességeiket s nagy tudásukat – és itt lehetne megint komoly neveket mondani joggal –, de mégis, ez akkor is, magamban a lelkem mélyén ütközne velük. Nem akartam magam olyan helyzetbe hozni, hogy olyan asztalnál üljek, ahol csak állandóan magam elé kell nézzek, mert mást látok, mást érzek. Hány olyan embert vettetek föl, akit nem kellett volna, és hányat dobhatok ki, mert azt mondtátok, hogy tehetségtelen! Sok tévedés volt a fölvételin, nagyon sok. Nem akartam belekeveredni ilyen helyzetbe. És volt még egy, ami a rendezést illeti. Először is, nem az én dolgom, én színész lettem, olyan amilyen.

– *Azért rendeztél is.*

– Rendeztem, de az nem volt számomra olyan igazi... Inkább az volt, hogy az egyenlők között én voltam az első, aki végül is kiírta, hogy hány órákor van a próba. Aztán megbeszéltük valamennyien, hogy hogyan legyen. De azon kaptam magam, hogy amíg fönt jól érzem magam az akol melegében, a társaságban, a színészek között, a csibészek között, hogy van egy cinkosság közöttünk, tényleg elvbarátok szövetkeztek ott egy előadásra, de amint lementem, akkor meg tudtam örülni a fajtámtól. Ilyen módon aztán magammal is nagyon sok bajom volt, mert én magamat is láttam, nem csak másokat. Én nem vonom ki magam ez alól.



– *De mitől örültél meg?*

– Alulról más, alulról borzasztóan bosszantott engem, hogy az nem úgy van, és úgy éreztem, hogy nincs hozzá türelmem.

– *És ha magadon érezted, hogy nem úgy van, akkor mit csináltál?*

– Ó, az ott nehéz akkor. Egyik alkalommal volt olyan, de hát akkor megtehettem, a Szókratész védőbeszédénél volt, hogy az első tizenöt-húsz perc után megálltam, és azt mondtam, hogy álljunk itt meg, kérem szépen, mert hazudok. Ott lehetett, mert egyedül voltam a színpadon. És hátulról egy hangocska az utolsó sorból: „Hát bizony.” Mondtam, hogy akkor most menjünk. És bemenni az öltözőbe, és dönteni, hogy igyak egy felest, vagy se, azért hogy könnyítsek a feszültségemen, és természetesen nem... Azután úgy visszamenni, hogy ugyanolyan, vagy még rosszabb is lehetsz, itt ennek nagy kockázata volt.

– *És ki tudta rángatni ebből magad?*

– Ki, méghozzá egy nagy felfedezéssel. Azzal, hogy egy színész nem tudja magát jobbá tenni a színpadon. Ezt a pillanatot ismerjük, ha látunk egy olyan színészt, aki iparkodik, hogy meggyőzze a képességei felől a közönséget, és nem a szereppel törődik, hanem minden létező eszközt előveszi ahhoz, hogy nagyot mutasson. Tehát a színész nem tudja magát menet közben jobbá tenni, egyet tehet, ha megteremti magában azt a csöndet, amikor visszaesik nullára, amikor a váll lehull, ki tudja emelni a tekintetét, egyenesen áll, stabilan, csönd van, mert onnan minden jóra válhat. Onnan betarthatja azt a folyamatot, amit mostanában egyre jobban visszautasítanak, miszerint a színészet nem más, mint a gondolatnak, akaratnak és tettnek folyamatos láncolata. Tehát ha valakivel beszélgetek, ő mond nekem valamit, ez bennem kivált valamit, egy gondolatot, egy választ, hogy fogom végbe vinni, hogy mondom el neki, és már teszem is. Tehát ez a folyamatos kapcsolódása a három dolognak mozgatja a színészt. Gondolom én, de ezzel egyre kevesebben vagyunk. Inkább úgy



jön be sok rendező, hogy megmondja, mit vár el, és a fiatalok nem mernek ellentmondani, mert féltik a jövőjüket. Ezt látom.

– *Te nagyjából nemet mondtál a szakmára pár évvel ezelőtt.*

– Igen.

– *Volt két nagy látványos otthagyasod. Az egyik a Madách Színház volt, a másik pedig most a Katona.*

– Igen.

– *És ezzel úgy is tűnt, mintha visszavonulnál a színpadtól.*

– Vissza is vonultam.

– *Azért a Pesti Magyarban láttunk még.*

– Ja, igen.

– *Ott A fősvényben azért a két gyermekeddel még feltűntél. Azt kifejezetten a kedvükért vállaltad? Hogy egyszer legyen úgy, hogy mind a két gyerekkel együtt játszol, a három Haumann együtt!*

– Igen, és ebben egyszer volt még egy csoda. Apám színész szeretett volna lenni, és Máté volt az, akire az apám az utolsó pár mondatával azt mondta: „És üdvözlöm az én örökös haveromat.” Apám a Rákosi Szidi színiiskolába járt, de nem bírta fizetni, abba kellett hagyja. Így lett belőle női fodrász. A darabban van egy jelenet, amikor Mátéval, mert olyan volt a helyzet, egészen közel vagyunk egymáshoz... És a kettőnk párbeszédében egyszer csak valahogyan, és ezt Máté igazolta nekem, hogy nála is ez történt, valamitől mintha az apám ott lett volna velünk, harmadiknak. Ez valami csoda volt. A szerep szerint akkor apa és fia beszélgetnek. Apa és fia, és a valóságban megjelenik valaki még. Akinek a fiam az örökös haver volt. Olyan kevés emelkedett pillanata van az embernek ezen a pályán, amikor azt mondhatja magáról, vagy arról a pillanatról, hogy na, ezen találjon fogást bárki. Ez olyan pillanat, hogy tényleg az embert az isten a markában tartja.

– *Az imént beszéltél arról, hogyan változott meg a színház a te elképzelésedhez képest, hogy mivé lett. És hát a Katonában is az utolsó pár évben azért lehetett érezni, hogy nem vagy ott boldog.*



– Nem akartam erről korábban beszélni, és most is nehezemre esik, mert az a színház jó színház. Ezt elsőnek mondanám. Nem tudtak igazán gazdálkodni velem. Én bennem volt még erő, volt még lehetőség, voltak olyan szerepek, amiket eljátszhattam volna. Nem gondolkodtak felőlem. Valószínűleg máshogy gondolkodtam, ezt vették ők észre, és jobban szerették volna, ha inkább olyan szellemben gondolkodom, mint ahogy a kaposváriak. Azt hiszem, döntő volt, hogy a kaposvári szellem még mindig rendkívül erős, különben jogosan. Aki azon kívül esik egy keveset, az már talán nemkívánatos. Így gondoltam én magamban, de lehet, hogy tévedek.

– *Béres Ilona mondta, hogy az a kaposvári szellem persze, igen, az valóban van, de olyan szinten volt túlárazva a budapesti előadásokhoz képest a nagy kaposvári korszak, ami irreális volt, és amiből máig remekül megélnek a pályán nagyon sokan. Egyetértesz vele?*

– Egyetértek, igen. De ők maguk is. De hangsúlyozom, hogy a Katona még mindig egy rendkívül derék színház.

– *Van még benned hiányérzet a szakma iránt?*

– Semmi.

– *Mindent eljátszottál, amit akartál?*

– Nem. Nem. Szerettem volna eljátszani még például Strindbergnek a *Haláltáncát*, két emberről szól, férj és feleség egy örtoronyban. Marják egymást.

– *És ha ma valaki beállít hozzád Paloznakra azzal, hogy itt van, játszd el?*

– Már nem. Már nem, de nem fáj a szívem emiatt. Már nem. Szabott ideje volt csinálni a mesterséget, meg ideje volt abbahagyni, és azt hiszem, hogy így valahogy, ha már. Kicsit fényesebben is lecsenghetett volna ez az egész, de annyira drámai azért nem volt.

– *Ez egy hálátlan szakma?*



– Hát, ha hálátlan, akkor el is bánik az emberrel. Ha fölfedezi magában, hogy nincs hozzá elég ereje, képessége, tehetsége, igen, akkor egy gyilkos dolog. Csak az menjen színésznek, akiről kiderül, vagy ő maga is tudja, hogy bírja erővel, hogy jól mutatkozzon, hogy tehetsége van hozzá. Van egy jól sikerült hasonlatom az előadásokkal kapcsolatban. Amikor megkérdezem, voltál a premieren? Igen, voltam. És milyen volt? Egész jó. Hát ez nekem olyan, mintha azt mondaná valaki egy nő lábairól, hogy gyönyörűek, különösen az egyik. Nem lehet. Vagy az egész teljes mértékben tökéletes, vagy ez kudarcc.

– *De akkor te hogy viselted a premierek utáni kötelező vállveregetést? Az a szakmabeliektől mindig megjön.*

– Mindig gyanúval fogadtam.

– *Sose tudhatod, hogy azért veregeti a vállad, mert premier volt, vagy azért mert el van ragadtatva?*

– Mindig irigyeltem Szyvjatoszlav Richtert, egyszer, amikor valami koncertet adott itt, és óriási ünneplés volt, azt mondta: „Engedelmükkel, nyugodtan menjenek haza, én magamnak még egyszer eljátszom, mert úgy érzem, nem volt egészen tökéletes.” Hát, ha ezt meg lehetett volna tennem... Egyszer sikerült a Szókratésznél megcsinálni.

– *Ezt egy sokszereplős előadással nyilván nem teheted meg. Jó neked ott Paloznagon?*

– Nagyon jó. Elöttem egy nyílt tér van, ez nagyon fontos. '63 óta van papírom arról, hogy csinálhattam a színészetet, és mindig ültek előttem esténként – majdnem minden este játszottam – több százan. És most anélkül, hogy lebecsülném a tisztelt közönséget, remek, hogy nincs itt előttem senki, hanem nagy távolság van, egészen, nem tudom meddig, ellátok.

– *Ezt nem gondoltam volna, hogy épp ez a fontos!*

– Mögöttem erdő, előttem a Balaton, egy gyönyörű tér van előttem változó színekkel.



– *Na de azok a tekintetek, ahogy néztünk rád '63-tól kezdve. Azok se hiányoznak?*

– De. De, igen. A feleségem mindig mondja, hogy menj már vissza színésznak. Mert otthon jön ki belőlem az, ami valamitől még bent maradt. A párbeszédeknel, a helyzetek megítélésénél mindig egy kicsi többlet van, kicsit színházias többlet majdnem mindegyiknél. Menj már vissza színésznak, mert sok vagy!

– *De ő jól ismer, pontosan tudja, mi az, amikor színész vagy, és mi az, amikor csak a Péter.*

– Nem biztos, hogy tudja.

– *A színész mindig színész? Egy kicsit mindig játszik?*

– Igen, mindig. Mert kicsi srác korom óta egyebet sem tettem, valamikor mélán, valamikor élénk figyelemmel, de mindig, még amikor mélán figyeltem valamit, bambulva, még akkor is erősen néztem a részleteket, hogy mi miből áll össze. Annyit raktároztam el, hogy beszélni nem tudok róla. Irigylem... Olvasom Krasznahorkait, bele kell jönni, de ha az ember elhelyezkedett ebben a létezésben, ahogy ő megteremti a könyveit, akkor utána remek foglalkozás olvasni őt. Hihetetlenül irigylem, hogy ennyi minden eszébe jusson egy embernek. Ennyi minden. Énnekem nem jut eszembe semmi. Viszont, ha megérint engem egy szerep, abban a pillanatban kiderül, hogy egy sor dolgot megmozdít belül, azok ott vannak, megvan minden. Nem tudok róla beszélni, egyszerűen ez az én mesterségem. Az én dolgom az, hogy valami összefüggésben jelenítsem meg a szereplőt.

– *Nem épp ezt kellene megírnod?*

– Írtam én, amikor nem kellettsem valamelyik nagy színháznak. Például a Katonának '89-ben. Három évig gyatrán éltem nagyon, mert nem kellettsem. Hát ennél szörnyűbbet, hogy nem kell az ember! Szörnyű. Akkor elkezdtem írni. Mondták, hogy ez ilyen autoterápia, hogy ez jó, hogy írad le a gondolataidat. El voltam ragadtatva magamtól, hogy miket írtam, hogy megy ez



neked Haumann! Igaz, hogy ittam hozzá vörösbort. De reggel is elolvastam, borzasztó volt. Ez nem az én mesterségem.

– *De közben eltelt egy csomó idő, lehet, hogy ma már jobban menne. Most Paloznakon sem írsz?*

– Kellene most már, a húgom is mondta nekem: „Tessék foglalkoztatni magadat, ne csak nézzél előre.”

– *Mivel töltöd a napokat?*

– Lustálkodom, példáulul.

– *Az tőkéletes.*

– Nagyon jólesik. Erős séták a közeli erdőben. Akkor már dél van. Bevásárolok az asszonnyal. Kár, hogy majdnem mindennap akar valamit venni. Délután egy kis szunyóka, olvasok, egyszerre többet is, mindig egy-egy szakaszt. Ki van készítve, újraolvasom Brooknak *Az üres tér* című könyvét, Krasznahorkainak az új könyvét, a *Herschtet*. Ja, és Szinetárt is olvasok. Neki is megjelent egy vékonyka kis könyve.

– *Sok kis jegyzet.*

– Igen. Olvasgatok. Meg a zenehallgatás. Az most nagyon megy, van egy nagyon jó berendezésem, nagyon jól szól. A Bartók rádiót vagy fölteszek valami lemezt. Sok zene, nagyon sok zene.

– *Szeretted téged a szakma, vagy csak elismert?*

– A fiam nagyon szépen megajándékozott a születésnapomra. Ötven kolléga, akivel korábban játszottam, bejelentkezett, vagy Facebookról szedte le, vagy ő maga ment el hozzájuk, hogy fölvegye. Ötven kolléga szólt hozzám, és az nagyon jólesett akkor. Volt egy nagy gombóc a torkomban.

– *És te szeretted a szakmát?*

– Azért szerettem, mert amit nem tudtam megélni, ez terepet adott arra, hogy megéljem. Lehet, hogy kicsit irodalmiaskodónak hangzik ez a dolog, de úgy jártam az egészszel – szeretem ezt a hasonlatot, amit egyszer kitaláltam –, hogyha az ősemler nem tudta elejteni bandában a mamutot, tehát sikertelen volt



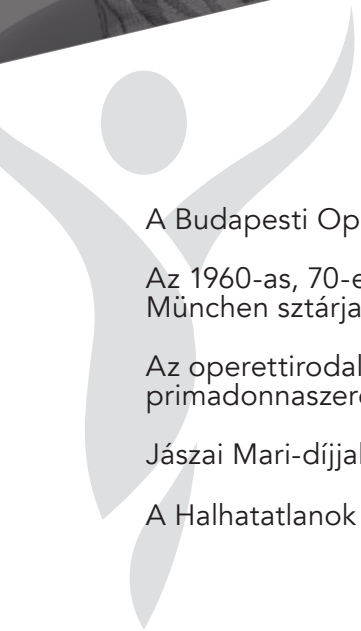
a vadászata, akkor a barlang falára egy sikereset festett oda. Úgyhogy így jártam én a színészettel. Amit az életben nem sikerült megtennem, megélnem, azt nagyon sok esetben a színház kárpótolta a játékosság lehetőségével.

2021. június 8.



TIBOLDI MÁRIA

színésznő, operettprimadonna
(1939. április 20.)



A Budapesti Operettszínház örökös tagja.

Az 1960-as, 70-es években Bécs, Salzburg, München sztárja volt.

Az operettirodalom valamennyi nagy primadonnaszerepében fellépett.

Jászai Mari-díjjal tüntették ki.

A Halhatatlanok Társulatának örökös tagja (2021)



ENGEM NEM LEHET ÁTPLÁNTÁLNI

– Köszönöm mindenkinek, hogy rám szavazott! Nagyon boldog vagyok, minden vágyam ez volt – nem nagyon kényeztettek el az életben díjakkal –, hogy ide tartozzak, ehhez a társulathoz, a Halhatatlanokhoz. Mind az én játszótársaim voltak ők, az én kortársaim. Tudja, egész életemben azon munkálkodtam, azért éltem, azért dolgoztam, az volt a hivatásom, hogy a közönséget szolgáljam, hogy neki örömet okozzak, boldogságot, és hogy talán ne felejtsem el.

– *Most épp itt tartunk, hogy bár visszavonult, de nem felejtik el.*

– Tudja, én hallható halhatatlan szeretnék lenni, mert nekem olyan sok gyönyörű felvételem van, úgy a televízióban, mint a rádióban, és olyan jó lenne, ha ezek nem vesznének el. Még esetleg az unokáim is láthatnák.

– *Ezek nem vesznek el. Az internet azért csodálatos, mert, ahogy készültem erre a beszélgetésre, én is sok Tiboldi Máriát hallgattam, mert ott van fönt rengeteg felvétel. Azt írja az önéletrajzi könyvében, annak is az előszavában, ezt idézem – Művészbejáró a könyv címe –, és ez amolyan jó tanács az élethez az unokáinak. „Légy hű önmagadhoz, az elveidhez, a népedhez és a csaláodhoz.” És engem az érdekel, ha már ezt leírta, hogy érzi úgy visszagondolva, hogy volt, amikor ezeket az elveket megtagadta, megcsalta? Vagy illúziókat kergetett ez ügyben?*



– Nem, mert nagyon erősek voltak a gyökereim. Én olyan családban nőttem fel, ahol otthon volt a zene, édesapám olyan kiválóan zongorázott, hogy én hatéves koromban ismertem Beethovent, ismertem Mozartot, Lehárt is természetesen, Kálmán Imrét. Nagyon hamar én is zongorázni kezdtem, majdnem abban az évben még. És egész életemet a zenében töltöttem, nagyon erős családi kötődésben. Énrám vigyáztak. Engem a nagymamám, édesanyám elkísért, vagy várt a színházi előadás után a buszmegállóban. Huszonegy éves koromig nem engedtek egyedül vonaton sem utazni. Hát most gondolhatja, hogy ez a gyerek egyszer csak azt mondja, hogy elmegyek. Hogy ez milyen iszonyatos megrázkództatás volt.

– Most ugrottunk egy nagyot, de lépjünk is vissza, hogy érthető legyen mindenki számára a történet. '57-ben felvételizett a színművészetre, egy eléggé...

– Viharos.

– ...viharos időszakban, amikor rengetegen jelentkeztek, mert az előző évben nem volt felvétel.

– Huszonhármát vettek fel. Csak úgy zárójelben.

– Elsőre fölvevtek.

– Igen. Akkor indult az első zenés osztály. Olvastam az újságban, hogy zenés színész osztály indul. Engem a szüleim polgári pályára irányítottak, a felvételiben az volt felírva a lapomra, hogy régésznek akar tanulni. Elmentem oda és felvételiztem, sikerrel. Lehettem volna régész is. De én a szüleimet szépen félretéve jelentkeztem a színművészetre.

– Titokban?

– Titokban. Ez volt az első ellenállásom. Akkor magának mégiscsak igaza van, tényleg voltak ellenállásaim a családon belül.

– Ez kell egy ember életében, az biztos, hogy kell a felnőttkorhoz.

– Pontosan. Ez volt az első, hogy ragaszkodtam hozzá, hogy zenés színész leszek. Nekem ez az iskola óriási sokat adott, nagy-



szerű volt a tanári kar. Egyébként egész életemben kiváló tanárokkal dolgoztam. Nagyon szerettem minden olyan embert, akitől tanulhattam.

– *Kik vették fel? Emlékszik rájuk?*

– Gellért Endre, Major Tamás, Básti Lajos. Szép névsor, nem?

– *Nem akármilyen.*

– Nem. És Gáti tanár úr tanította a beszédet.

– *A rettegett Gáti tanár úr?*

– A rettegett, igen. Nekem mindig azt mondta, „na, menjen föl, maga budai úrilány”. Na most gondolhatja, mit éreztem, így felmenni a színpadra – a többiek hogy nézhetnek rám!

– *Ráadásul az 50-es évek végén vagyunk, ez még inkább megbélyegzés volt akkor, mint dicséret.*

– Így van. Gáti tanár úr óráira én úgy készültem... halálosan rettegettem. És képzelje, a végén azt mondta, „primadonna így még nem mondott verset”. És ez nekem olyan nagy dicséret volt.

– *Hogy primadonna a szerepköre, az a főiskolán is látszott már?*

– Igen, egy rendkívül jó szemű pedagógus, Simon Zsuzsa volt az osztályfőnököm. Én rá nagy szeretettel emlékszem, mert ő engem primadonnának látott a felvételi vizsgán, és végig annak is kezelt. Soha nem adott hárommondatos szerepet. Rám bízott nagy főszerepeket. Olyan vizsgaelőadásaink voltak, mint a *Faust*nak a kertjelenete, prózában. És ugyanezt Gounod operájában. Tehát ez szinte elképzelhetetlen, hogy a drága Szokolay Ottó volt Faust, Mécs Károly pedig Mefisztó. Szóval voltak ilyen előadásaink! Remek osztály volt.

– *Megmaradt valami kötődés az osztálytársak között?*

– Igen, az első években, mert hárman együtt szerződtünk Szegedre.

– *Az akkor kötelező volt, a frissen végzetteknek vidékre kellett menniük.*



– Én úgy gondolom, hogy az nagyon kell egy fiatal művészeknek. A legboldogabb időszakom Szeged volt.

– *Úgy is ír róla, hogy ott mindent megkapott.*

– Képzeld, háromszázhatvanöt napból én háromszázhatvanötöt játszottam. Mindent. Prózát, operát, operettet. Énnekem az nem jelentett nehézséget, hogy egyszer csak azt mondja Vaszy Viktor, hogy tessék, énekeljen a *Nabuccó*ban. Nekem az kitüntetés volt.

– *Aztán valahogy később a pályáján lassan eltűntek az operák.*

– Hát igen, valahogy egyirányúsítottam magam.

– *Igen, mindent elsöpört az operett, ahol minden lehetséges primadonnaszerepet elénekelt. De ez háttérbe nyomott minden mást.*

– Igen, de én büszkén vállalom, hogy primadonna voltam. Nem azt mondom, hogy még vagyok, de talán sok ember szívében így maradtam meg.

– *A primadonnaság, az lehet, hogy elmúlik?*

– A primadonnaság talán, de ha nem is marad meg a primadonnaság, az ember tartsa meg önmagát, legyen egészben. Ne essen szét darabjaira. Tanuljon, művelődjön. Nem szégyellem, hatvanéves koromban végeztem el a bölcsészkaron a kulturális menedzserszakot.

– *Tényleg ugrálunk, de arra úgylát rá akartam kérdezni. Miért volt szüksége erre a diplomára?*

– Azért mert volt egy vállalkozásom, és úgy éreztem, tudnom kell, hogy egy üzlet hogyan zajlik.

– *Voltaképpen üzletasszonyképzésnek fogta fel?*

– Igen. Szerveztem a *Velencei Nyári Esték* sorozatot, azt én hívtam életre, és kiváló, nagyszerű lehetőségem volt arra, hogy rendezek, hogy fiatalokat mutassak be a színpadon, vagy, hogy nyolc személyre írjak át nagyoperetteket. Mert ugye Velencén nem lehetett teljes szereposztással dolgozni, mert kisebb volt a költségvetés. És ezért kellett elvégezni a kulturális menedzserszakot.



– *Néztem korábbi felvételeit, és szerintem nemcsak színészi munka, meg nemcsak énekesi feladat, hanem tartás kérdése is primadonnának lenni. Testtartás, elegancia, belső erő.*

– Hát valahol erre gondoltam, amikor azt mondtam, hogy az embernek meg kell tartania önmagát. Nem az allűrjeit. Nem, hanem az értékeit. Tudnia kell, hogy mi az, amit elért. Az én esetemben a külföld sikert. Csodás operettfilmeket forgattam a ZDF, a svájci televízió és az osztrák televízió számára. Ugye a németeknek újraindult a gazdaságuk, rettentő sok pénzük volt, óriási költségvetéssel készítettek egy ilyen filmet. Játzott benne például Maria Schell, világsztárként. Aztán Peter Minich, a bécsi Volksoper kiváló színésze.

– *Ő szinte állandó partnere lett.*

– Igen, a későbbiekben többször voltunk együtt show-műsorokban is. Öt nagyjelben játszottam legalább, rengeteg show-műsorban.

– *Azt tudja, hogy ezek is fönt vannak az interneten?*

– Azokról nem igazán tudok.

– *Visszalépünk kicsit, jó? Ott tartunk, hogy elment Szegedre a főiskola után. És aztán – merthogy minden énekesnek nyilvánvalóan ez a vágya – irány Budapest, a főváros, az Operettszínház.*

– Hát nézze, a Fővárosi Operettszínház engem már a főiskoláról le akart szerződtetni, csak nem lehetett.

– *És miközben Szeged a lábai előtt hevert, mi várta a mindent jelentő Operettszínházban?*

– Hát Szeged után rendkívül nagy csalódás. Túl fiatal voltam, túl szép voltam, túl sikeres voltam. Nem kellett. Más volt a koncepció, másként gondolkodtak. Azt mondták, hátra az agarakkal, te várjál csak. De hát egy primadonna, egy művész, az nem várhat. Aki nem csinál karriert huszonöt éves koráig, meggyőződése, soha nem fog.

– *Ez egy tanulság is a zenés színházhoz?*



– Igen, mert az a fiatalos lendület elmúlik. Ugyanúgy, mint az a borzasztó akarás, az a tanulási kedv. Hát én például, hogy mást ne mondjak, egyik legnagyobb sikeremet Moszkvában értem el.

– *Az a bizonyos legendás Luzsnyiki stadionbeli operett-előadás?*

– Pontosan.

– *Egy futballpályán, Moszkvában, a hatvanas években operettet játszani...*

– Pontosan. Annak a negyedrésze volt leválasztva a színpadnak.

– *Hihetetlen.*

– Hihetetlen volt, a Moszkvai Operettszínházzal együtt játszottam én meghívottként, a *Csárdáskirálynő*ben.

– *Milyen nyelven?*

– Oroszul játszottam. Sógó nélkül. Tudja, Sztanyiszlavszkij azt mondta, hogy a színésznek nincs szüksége sógóra. És az oroszoknál nincs is.

– *És tudott oroszul?*

– Tanultam az iskolában, mint a többi gyerek.

– *Hát amennyit ott tanultunk!*

– De azt a szöveget, amit kellett, azt kiválóan tudtam. Magyarul énekeltem, oroszul beszéltem, és a siker valami frenetikus volt. Ott tapasztaltam meg, huszonegynéhány évesen, hogy mit jelent az, hogy ováció, mit jelent az, hogy az emberek tombolnak. Tizenötezer ember nézte. Hát azért nem igazán van egy operettszínházi előadáson tizenötezer ember.

– *Miközben Budapesten, a Fővárosi Operettszínházban alig engedték színpadra.*

– Igen, ez valahogy így volt.

– *Igaz az a színházi pletyka, hogy a Csárdáskirálynő premierjén megtépte Honthy Hanna a színpadon?*

– Nem, ilyen durván nem történt meg, de azért lelkileg igen.

– *Hogy történt?*

– Szó szerint?



– *Ha lehet.*

– Szó szerint berendelt az öltözőjébe, és ezt mondta: „Mit képzelsz te magadról, amikor a világ első primadonnája és az első táncoskomikusa – ez volt Rátonyi Róbert – a színpad közepén áll, akkor te senki, hogy mersz tapsot kapni?” Na, ez nem lelki megtépés? Hogy merek én tapsot kapni! Könyörgöm, az isten áldja meg, üljek a nézőknek a kezére? Ott voltak, láttak, gyönyörködtek, tapsoltak.

– *Nem ez volt az oka annak, hogy miért nem kapott több helyet az Operettszínház színpadán?*

– Ki akarja bogozni?

– *Hát persze, próbálnám érteni. Merthogy aztán kiteszi a lábát az Operettszínházból, és onnantól kezdve szárnyal a karrierje.*

– Jaj, én nem szeretnék senkit vádolni. Meg már olyan régen volt, már annyira elmúlt, nekem is már csak fájdalmas emlék.

– *Fáj most is?*

– Fáj, igen, fáj.

– *Ennyi siker után is?*

– Kedves Egon, ha maga engem ismerne! Én egy őszinte lelkű ember vagyok. Én az életemben senkit meg nem bántottam, és senkinek rosszat nem akartam. Hát nem fáj, hogyha az embert méltatlanul bántják? De, nagyon fájt. Jól van, gondoltam, és elmentem.

– *Irány Bécs, irány München, meg amit a német nyelvterület adott. Tudott németül?*

– Egy árva szót sem.

– *Akkor azért ez így bátorság volt.*

– Se rokonom, se ismerősöm, nekem senkim nem volt Németországban. Mégis elindultam, mondtam, huszonegy éves koromban ültem először vonaton. És elindultam egyedül erre az útra.

– *Ezt az utat sosem bánta meg?*



– Nem.

– *Mert visszajönni azért keserves volt már.*

– Nézze, az is keserves volt, de az, hogy elmentem... Volt annyi erőm, hogy kirángattam magam egy ilyen helyzetből, és azt mondtam magamnak, ha itt nincs lehetőség, akkor menj tovább.

– *Tegyük hozzá, hogy nem a semmibe ment, mert már szerződés volt a hóna alatt!*

– Ez igaz.

– *A bécsi igazgató látta Budapesten és azonnal vitte. Azt megértette, hogy az osztrákok, a németek miért rajongtak annyira a Tiboldiért?*

– Hát azért, hogy magyar volt. Természetesen azért. Hogy volt egy kis piros csizmája, és azt a kis csizmát vitte magával. Nem volt nekem olyan kofferpakolásom, hogy az első dolgom nem az volt, hogy hol a csizmám.

– *A védjegye lett a piros csizma?*

– Igen.

– *Megvan még?*

– Meg. Én azt örööm, az a piros csizma nekem az ereklye. Az nekem az életem, én azzal nagyon sokat táncoltam. Nagyon sokat dolgoztam. És nagyon sok magyar szerepet játszottam. Mit mondjak, Németországban olyannyira, hogy én voltam az a művész, akivel akkoriban először készítettek filmet Magyarországról. Úgy, hogy a szerkesztőnőnek én vittem az anyagot, vittem a magyar ruhákat, a magyar motívumokat, a szellemiségemet. A térképen mutattam, hogy itt születtem én, itt Petőfi Sándor, és elmondtam magyarul a *Szülföldement*: „Itt születtem én ezen a tájon...” Megrázó emlék, hogy lehetséges volt ez 1976-ban. Ezt mind megmutatni, előadni ezeket a szép magyar dalokat, ezeket a gyönyörű száguldó méneseket. Ez nem egy Magyarországról készült átlagfilm volt. Rendkívül szép volt. Soha nem látta itt-



hon senki. De ott nem véletlenül voltam a közönség kedvence. Mondjuk, énnekem sokáig megmaradtak ezek a kapcsolatok. Kijártam állandóan vendégszerepelni a különböző színházakhoz, a nyári játékokra, ünnepi játékokra. Énekeltem Mörbischben Vico Torrianival, az *Egy éj Velencébent*, énekeltem a *Csárdáskirálynőt*, *A cirkuszhercegnőt*, *A víg özvegyet* számtalan helyen, koncertek hosszú sorozatát. Volt olyan programom is, aminek az volt a címe: *Von Der Puszta Will Ich Träumen* (A pusztáról akarok álmodni – *a szerk.*). És ott részt vettek a helybeliek is, kórusokban. Németországban minden városban legalább hat-nyolc kórus volt. Ezek megtanultak magyar dalokat, felöltöztek magyar ruhába, és gyönyörű háttérrel képeztek. Végestelen-végig magyar dalokat énekeltem, operetteteket.

– *Amikor hazajött, addigra volt annak híre, hogy mekkora sztár lett kint? A szakma tudta?*

– Azt mondta nekem Kovács Apollónia (a korszak népdal-énekes sztárja – *a szerk.*): „Hát bolond vagy te? Neked aranyból volt a csapod is a lakásodban, mi a fenének jöttél haza?” Hát mi a fenének? Azért, hogy például Jászapátiban énekeljek.

– *Jobb Jászapátiban énekelni, mint Münchenben?*

– Igen, jobb. Jobb, mert ez a hazám. Én egy Jász-Nagykunszolnok megyei gyerek vagyok. Engem nem lehet átplántálni. Egy ideig, talán. Aztán eljött az az idő is, amikor olyan borzalmasan fáj, ha egy magyar nótát meghallottam, hogy az elmesélhetetlen. És azon gondolkoztam, hogy én csak magyarul tudom magam igazán megvalósítani. Hát én magyar színész vagyok. Nekem ez a hazám, nekem itt kell játszani. És elmentem Vámos Lászlóhoz, aki a Fővárosi Operettszínház főrendezője volt, és megkérdeztem, hogy lenne-e lehetőség egy bemutatkozó előadásra. És azt mondta, hogy igen, januárban. Tényleg akarja? Boldogan, de mit? *A cirkuszhercegnőt* (Kálmán Imre operettje – *a szerk.*). Remek, mehet. Erre azt mondja, szer-



zöldtetni csak úgy tudom, hogyha vállalja, hogy csak a tizenegyedik primadonna lesz.

– *Mi az, hogy tizenegyedik?*

– Hát már tízen voltak előttem. Mondom, igen, vállalom.

– *Ezt miért vállalja valaki, akit tényleg a tenyerén hordott három ország?*

– Most mondja meg őszintén, minek! Mert az nekem rangot, az nekem mindent jelentett, az az Operettszínház. Mindig is azt jelentette, akkor is, amikor elmentem, az volt nekem az anyaszínházam.

– *Ide kívánczik egy mondat, amit kiírtam magamnak a Művészbejáróból: „Ha külföldre mennél, tudd, hogy hazád nem lesz, csak munkalehetőség.” Gondolom, a saját bőrén pontosan így tapasztalta meg.*

– Igen, így van. Nézze, ezek az én intelmeim a saját gyerekeimhez, akik követték volna az utam, hiszen lett volna lehetőségük elmenni külföldre. De nem mentek. Én még az unokámat is lebeszéltem róla. Maradjon itthon, itt találja meg az útját. Hát én egy ilyen megátalkodott vagyok, de most már mit csináljak?

– *Vámos László nyilván rendkívüli fontosságú a pályafutásában. Nemcsak az Operettszínház miatt, miközben ott miket rendezett magának, hanem A nemzet csalogánya című önálló estje miatt is. Blaha Lujzáról szóló estje amolyan alapvetés lett a pályafutásában, azt szokta mondani, hogy arra kapta a Jászai Mari-díjat. Talán picit bonyolultabb ez ennél, biztos sok minden más egyébert is, de annak a Blaha Lujza-estnek a Korona Pódiumon, annak híre volt akkoriban.*

– Bizony, és az 1983-ban történt, amikor Blaha Lujzáról szinte azt sem tudták, hogy ki volt.

– *Hát ő egy tér a város közepén, és kész.*

– Művészként már nem jegyezték. Már nem ő volt a nemzet csalogánya. Mélységesen elfelejtették. Sőt, félretették. És ezzel



talán visszahoztam én őt a köztudatba, és ez nekem nagyon nagy boldogság. És filmet is készített erről Vámos László.

– *Azután az operettet megint otthagya. De akkor egyszer s mindenkorra. A muzsika hangját eljátszotta háromezerszázszor, és azt mondta, hogy köszönöm.*

– Az is egy nagyon fájdalmas döntés volt, higgye el nekem. Otthagyni az Operettszínházat. Változott a világ, változott az egész légköre az Operettszínháznak. Nem tudtam már belehelyezkedni ebbe... Nem szerettem, ha hátba vernek, és azt mondják: „Szia, mi van?” Nem azt mondom, hogy drága művész, na de hát, aki már ott leélt az életét, eljátszotta *A denevért*, eljátszotta a *Cigányszerelem* című operettet, annak azért csak ne mondják már azt, hogy szia, mi van! Nem, ez már nem az én világom volt, úgyhogy azt mondtam, hogy akkor hagyjuk abba.

– *De kitalált helyette mást. Akkor jött az ötlet, hogy nézzük meg alaposabban, mi is az a magyar dal.*

– Ez nagyon-nagyon munkás művem volt, mert a gregoriántól a daljátékokig átfogva írtam ezt az önálló estet, én saját magam. Nagyon jól tettem, mert akkor még a magyar dal mint fogalom, nem volt így jelen, mint a későbbiekben lett. Azonkívül volt nekem más önálló estem is, eljátszottam Izraelben például Miklós Tibornak az Alpár Gitta életéről szóló, *Pink Lady, Hölgy rózsaszínben* című művét. Ott mutatták be Izraelben, Jeruzsálemben. Alpár Gitta itthon szintén elfelejtett nagy művésznő volt, aki világhírű, nagy operettkarriert csinált. Ugye ismerős a történet, '33-ban el kellett hagynia Németországot, Richard Tauberrel együtt, a legnagyobbak mentek el, és ő kijutott aztán Amerikába, és ott élte le az életét, de énekesnő már soha nem lett.

– *Elvesztette a gyökereit.*

– Az neki is itt volt, Európában, itt volt az európai operett primadonnája.



– *Mi a legfontosabb, hogyha visszagondol a pályájára? Mi az, amiért azt mondja, hogy már ezért érdemes volt? Van ilyen? A de-nevér? A Csárdáskirálynő?*

– Ez mind. Ez mind hozzátartozik. De higgye el, ez csak egy része az én életemnek. Mert énnekem azért két gyereket a világra kellett hoznom ennyi minden – munka, fönt és lent – mellett.

– *Mennyi ideje volt rájuk?*

– Mondjuk, Németországban végig, és itthon is abban a gyönyörű Vámos László-korszakban. Nagyon nehezen ment. Azt hiszem, épp elértem a szakmai csúcsmat, amikor úgy éreztem, vissza kell fogynom magam... Most már itt van a két fiam, itt vannak a gyerekeim, akik akarják, hogy velem legyenek, gondoltam, és kiskorukban nem tudtak, mert a nagymamára voltak bízva.

– *Hiszen anya Németországban turnézik, meg Ausztriában...*

– Hol itt, hol ott, így van. Szóval hiányoztam nekik, és nagyon jó volt, hogy akkor össze tudtam terelni a családot.

– *Olyan tyúkanyós most, az unokáival meg a gyerekeivel?*

– Olyan, az ördög vigye el, olyan! Borzasztóan hiányoznak, mert nem velünk élnek. A fiam mindennap fél négykor felhív telefonon, és egy órát beszélünk. Mindig megkérdezi a férjem: „Mit tudsz te ennyit telefonálni?”. Fél órát vagy órát. Rettentően szeretünk beszélgetni. És ez borzasztóan hiányzott, amikor ő kicsi volt. Most nagyon jó, mert mindenről tudunk, és még egyszer újra fogalmazzuk magunkat.

– *Egy dolgot még mindenképp szóba akartam hozni a régi történetek közül. Simándy szerepét az életében. Merthogy nekem van olyan érzésem a könyvét forgatva, hogy ez valójában egy gyermek-kori plátói szerelem, ami szinte beteljesül mégis azzal, hogy együtt állnak egy színpadon, amikor ő a születésnapját ünnepli. Belegondolok valamit?*

– Nem, ez tökéletesen így volt, már '53 óta... Nagyon régi évszámokat mondok, de hát én már olyan régen itt vagyok,



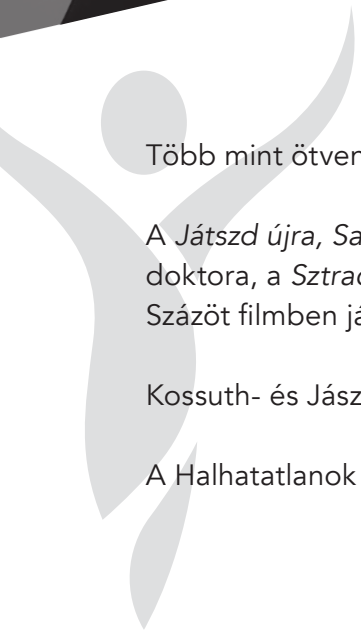
ezen a földön! De boldog és büszke vagyok, hogy ismerhettem őt, hogy rajonghattam érte, hogy gyerekként sorban állhattam autogramért, hogy nézhettem az állatkerti szabadtéri színpadon *Az álarcos bál*ban (Giuseppe Verdi operája – *a szerk.*). Jaj, istenem, micsoda gyönyörűségek – Takács Paula, Jámbor László –, micsoda csodálatos magyar művészek voltak! Elmondhatatlan. Mondom, a zene bűvöletében éltem, mert gyerekkorom óta ezt tanultam, ezt szívtam magamba. És ez nagyon jó volt, mert ez megnemesített, gazdagabbá tett. Aki nincs ennek a bűvöletében, nagyon sok mindentől megfosztja magát.

2021. október 1.

A black and white portrait of András Kern, an older man with glasses, smiling. He is wearing a dark jacket over a light-colored shirt. The background is dark and abstract.

KERN ANDRÁS

színművész, rendező
(1948. január 28.)

A stylized, light gray graphic of a person with arms raised, positioned on the left side of the page.

Több mint ötven éve a Vígszínház tagja.

A *Játszd újra, Sam!* főszereplője, a Bujtor-filmek Kardos doktora, a *Sztracsatella* rendezője, A *színházcsináló* főhőse. Százöt filmben játszott, száznegyven színházi premierje volt.

Kossuth- és Jászai Mari-díjas, érdemes és kiváló művész.

A Halhatatlanok Társulatának örökös tagja (2003)



NYOMOT HAGYNI AZ EMBEREKBEN

– *Tőlem kérded, hogyan mondj valami újat?*

– Igen, mert állandóan interjúzva vagyok. Hála istennek!

– *De hiszen az jó, nem?!*

– De, az jó. Csak az az ember érzése, hogy egy idő után már nem tud újat mondani. Most is azon gondolkodtam, mi a frászt fogok én mondani. Az emberek persze nem hallgatnak és olvasnak el mindent, tehát valószínűleg nem mindenki tud énrólam mindent.

– *Szoktál például veszekedni a feleségeddel?*

– Szoktam ilyeneket mondani? Nem tudom. De igen, szokunk veszekedni. Igen. Hogy ez a titka a hosszú házasságnak? Nem tudom. Biztosan csak úgy mondtam. Az például engem nevettetni szokott, mindig olyan csodálkozva nézek rá, amikor azt mondják valakikről, hogy álompár, meg hogy ez örökké fog tartani. Aztán szétmegy rögtön, vagy a következő hónapban, utána pedig hosszan írják, hogy sajnós az álompár szétment. Hogy én ilyen hosszú ideje vagyok házas, annak az egyik titka lehet ez, hogy nem vagyunk mindig olyan rettenetesen jóban.

– *Mi a fontos most neked?*

– Most éppen nagyon dolgozom, de ez nincs mindig így. Most majdnem minden este játszom. Négy este van a hónapban, amikor nem.

– *Ez hány színdarab?*



– Hét vagy nyolc, néha kilenc.

– *Az rengeteg szöveg! A szerepek jól megvannak egymás mellett?*

– Ha egészséges az ember, akkor jól. Volt nekem egy gyomorvérésem, aztán kevés volt a vérem, várni kellett, amíg visszatermelődik. Vagy attól, vagy a nikotinmegvonástól – ez már soha nem derül ki –, volt másfél hónap, hogy egyáltalán nem tudtam szöveget tanulni. Meg is ijedtem, de mondták, hogy ez elmúlik. És el is múlt. Akkor is valamire készültünk, és volt olyan, hogy a próbán lenéztem a szövegre. Az volt ott, hogy jó estét kívánok, felnéztem, és azt mondtam, jó reggelt – egyáltalán nem tudtam megtanulni. Na, az ijesztő.

– *A kórháztól, a betegségtől nagyon megijedtél?*

– Nem is tudom. Egész életemben mindig mindenki arra próbált rábeszélni, hogy ne cigarettázzak, ne stresszeljem magamat, ne igyak alkoholt, ne igyak kávé, ne szedjek fájdalomcsillapítót. Van néhány ilyen dolog, ami talán a narkotikumok csoportjába tartozik.

– *És ezt mind elvették tőled?*

– Mind. Gondolom, ezt csak úgy lehetett, ha megijesztettek.

– *Mi maradt?*

– Játsszom. Vagy próbálok. Lehet így is.

– *Azt mondtad, hogy neked nincs hobbid. Neked a szakmád a hobbid, sőt az életed. De arról is panaszkodtál, hogy a szakmád megváltozott. Azt hogy viseled?*

– Keseregünk? Szívesen. Amikor elkezdtem ezt az egészséget, a magyar színészek még a saját értéküknél, helyzetüknél is előbbre voltak helyezve. Volt egy pici kiemeltség, és nagyon sok minnennyel foglalkoztak. Filmeztek, televíziójátékokban játszottak, szinkronizáltak, a rádióba jártak rádiójátékokat csinálni. Művelték a szakmájukat. Most az a tapasztalatom, hogy nagyrészt visszaszorultunk a színházakba. Rendkívül keveset vagyunk a televízióban.



– *Neked ez még hiányzik? Nem volt elég?*

– Hiányzik. Nekem valószínűleg a televízió azért hiányzik, mert ott kezdtem el. Az a *Ki mit tud?* rettenetesen régen volt (1962-ben – *a szerk.*), és belém ivódott, hogy aki a televízióban van, tudják, hogy kicsoda, szeretik vagy utálják, de megismerik. Az rettentően furcsa helyzet a mai fiatal színészekkel, hogy nem ismerik őket. Vannak például a Vígszínházban szédületesen jó színészek, színésznők, huszonhat, huszonnyolc, harmincévesek, és van köztük olyan, akit ha valaki éppen a Vígszínházba nem jár, nem ismeri, fogalma se lehet róla, a nevét sem tudja. Én ezt szörnyű pechnek érzem. Ők nem olyan nagyon, mert megszokták, tudták, hogy ilyen világba keverednek, úgyhogy nincsenek is ettől úgy oda. Én sajnálom, hogy mesélek valakiről, milyen jó, és nem tudják, kicsoda.

– *Van benned még izgalom egy előadás előtt? Vagy éppen szorongás?*

– Hát persze!

– *Hogy milyen leszel este? Hogy tudod-e a szöveget?*

– Igen, meg hogy jól sikerül-e. Szokták kérdezni, például a *Játszd újra, Sam!* kapcsán, mert az harminc éve megy, hogy nem unom-e még. Én ezt egyáltalán nem unom, mert a színházban az az érdekes, hogy minden este másik társaság nézi végig, és annak minden este jól kell sikerülnie. Nem azon szorongunk, hogy lesz-e sikere Woody Allen: *Játszd újra, Sam!* című darabjának a Vígszínház előadásában, mert lesz, hanem hogy aznap este eltaláljuk-e az emberek kedvét, érzékenységét, szívét, lelkét, gondolatait. Beletalálunk-e, és ők azt mondják: „Az anyját, ez jó volt, ez nekem szólt, ez hozzám szólt, ez megszólított engem!” Ez nincs minden este így. Bizonyos estéken nagyon úgy van, bizonyos estéken nagyon nincs úgy, bizonyos estéken közepesen van. És ez nagyon érdekes. Igazán ezen szorong az ember.

– *Lát szólag te vagy a tökéletesen, teljesen Várkonyi-növendék. A főiskolán Várkonyi-osztály, a színház Várkonyi Vígszínháza,*



az első szerepek Várkonyitól. Te is Várkonyi-növendéknek tekinted magadat?

– Hogyne. Egy csomó dolog van, amiről ma is gyakran eszembe jut. Rettenően sokat tanultam tőle. Nemcsak szakmai fogásokat, hanem műveltséget, világnézetet, angломánságot, sármra való érzéket, a humor és az érzelmesség közötti táncolást. Neki nagyon fontos volt, hogy a szentimentalizmus kerüljön el bennünket. Sose szerette, ami túl érzelmes, vagy aki túl érzelmesen játszik. Ugyanakkor ne legyen ócska a humor, hanem az mindig legyen valami fájdalommal párosítva, vagy legyen benne mindig gondolat. Szóval ez mind-mind tőle van. Néha arra gondolok, hogy amit Várkonyitól tanultunk akkor, az már rég kiment a divatból, és nem is használható. Vagy nem azt kellene használni, hanem egészen mást, modernebbet.

– Látsz valami mást helyette?

– Igen, igen. Nem mindig tetszik, azt hiszem, nem is tudom mindig megcsinálni, de nézegetem. Rengeteg filmet nézek a televízióban, az úgynevezett moderneket, az újakat, új filmrendezőket, új színházi rendezőket.

– Mit csinálnál másképpen, mint ahogy most csinálod?

– Van, ami szárazabb, undokabb, keményebb, vadabb, és ez érdekel is engem. Foglalkozom ezzel, és néha sikerül is egy csomó dolgot kiszedni, átvenni. Nem azt mondom, hogy az alternatív színházakban ülök, mert nem így van. De valahogy tudom az újságokból, a riportokból, a hírekből, mindenből, hogy az milyen, és néha látom, hogy az jó.

– Fejlődik a szakmád, vagy csak változik?

– Ezt nem tudom. Majd az idő megmondja, de nagyon változik. Fogalmam sincs, hogy ez fejlődés-e. Az az érzésem, hogy nem. Abban a könyvben, amit Bárdos Andrással írtunk, nagy bátran azt kockáztatom meg egy ponton, hogy – amikor a *Balfácánt vacsorára!* című darabot játsszuk a József Attila Színházban,



és annak a második felvonásában egy tomboló, örült helyzet van, és vadul is játszunk, és annak nagyon nagy sikere van – szerintem így játszhattak 1602-ben Shakespeare-ék. Úgyhogy olyan nagyon énszerintem ez nem fejlődik. De változik.

– *Ha már Bárdost említetted, azt mondta rólad, meg a könyvek születéséről, hogy egyáltalán nem tudod elviselni a legkisebb linkséget sem. Valamint, hogy elviselhetetlenül vicces tudsz lenni, amíg a röhögéstől a másik nem lesz teljesen kiszolgáltatott.*

– Jó, nyilván édesen beszélt rólam.

– *Szeretted ezt a közös munkát?*

– Szerettem, azért csináltuk, hogy legyen belőle egy könyv.

– *De hát azt ő írta, te csak meséltél!*

– Nem, átirogattam bizonyos részeket, mert én nagyon szabadosan beszélek.

– *Mennyit húztál ki belőle?*

– Sokat, elég sokat. Nagyon szabadosan beszélek. Nem is szeretem a televízióban például az élő adást, mert attól kicsit szorongok. Nagyon szeretek csúnyán beszélni, de tudom, hogy a televízióban nem szabad, ezért muszáj kontrollálnom, öncenzúrázni magamat, és az nem olyan nagyon szórakoztató. Azt vettük ki a könyvből, ami nagyon csúnya volt. De nemcsak a csúnya szavakat, hanem a csúnya gondolatokat is, mert azok is folytak belőlem. Jót dumáltunk.

– *Mondta András, hogy dől belőled a humor. Ebben mennyi a szerep? Szoktad azt érezni, hogy nem is akarsz mindig szórakoztató lenni?*

– Igen, azt határozottan. Társaságban én nem is vagyok olyan nagyon szórakoztató, csak néha, ritkán. Mert maga a szórakoztatás a feladatom, az a dolgom. Ha nem is mindig humorral, akár drámai vagy tragikus művekben is. Azt is Várkonyitól veszem, hogy az előadás minden lehet, csak unalmas nem. Megtanította nekünk, hogy unalmasat nem lehet csinálni. De ha valami nem



unalmas, akkor az szórakoztató. Lassan fél évszázada a Vígszínházban, előtte mint gyerek a *Ki mit tud?*-ban vagy itt-ott, tehát ötven éve szórakoztatok én már. Úgyhogy társaságban nem olyan nagyon akarok szórakoztatni. Néha kell. Az a szerep.

– *A magánéletemről viszonylag keveset lehet tudni, hogy mennyi rokonod van, hány felmenőd él Kanadában, Új-Zélandon, Tanganyikában.*

– Nem olyan nagy titok az, szoktam arról is beszélni, csak kevesebbet. Ennek az lehet az oka, hogy nem szeretek. Másokra kíváncsi vagyok ugyan, a bulvárújságokat azért néha el-elolvasom, bulvárkönyveket, életrajzokat is olvasok, de az az igazság, hogy én igazán azt szeretem, ha az idolokról, az általam nagyra tartott alakok magánéletéről nem tudok semmit. Arra kifejezetten emlékszem, hogy Verebes egyszer meglepetésre azt mondta: „Én nem szeretem ezt a Woody Allent, nem szeretem. Nem szeretem a Woody Allen-filmeket sem.” De miért nem szereted? „Sose szerettem.” Ami nem igaz, mert emlékszem, együtt láttuk az egyik első filmjét, a *Fogd a pénzt, és fuss!* címűt, és leestünk a székről az Uránia moziban, akkoriban, nagyon régen. Amikor kiderült az a történet, feleség, gyerek, molesztálás, elválás, fogadott gyerek feleségül vevése –, hogy azt ő nem bírja. És ebben van valami. Szóval, amikor éjszakánként elkezdem a filmeket keresgélni a tévécsatornákon, akkor egy Al Pacinósat vagy egy Edward Nortonosat vagy egy Jack Nicholsonosat vagy Marlon Brandósat vagy Robert De Nirósat keresek. Rettenetesen szeretem, nagyon bírom nézni a pofájukat. Reggel háromig bírom nézni azt a krimit, amit már láttam háromszor. Azt, hogyan néz a Pacino vissza a De Niróra, és miért úgy.

– *Nem is a filmet nézed!*

– Lehet, hogy nem a filmet, hanem a színészeket, a filmkészítés technikáját, de a filmet is, ha éppen újat látok. Van egy csomó új. Azt akarom még mondani, hogy említetted, a ma-



gánéletemről keveset beszéltek. Egyszer olvastam, hogy a Marlon Brando fia lelőtte a nem is tudom, kit, egy rémtörténet. (Brando legidősebb fia lelőtte a húga barátját, majd később a lány maga is öngyilkos lett – *a szerk.*) Szóval, hogy Brando tárgyalásokra jár, és egyébként nem is tudja a szöveget, fölrajkák neki a forgatásokon is ide, oda, amoda, és azt leolvassa. Azt mondtam, én ezt nem akarom tudni, hadd maradjon Marlon Brando egy idol, egy nagy amerikai színész, akit én a szerepeiben nézek, és ne tudjak a magánéletéről.

– *Ebben a kis országban meg lehet tartani ezt a fajta távolságot a közönségtől?*

– Nem tudom, de aki megtartja, az jól teszi. Lehet, hogy nem lehet megtartani. Én például azt sem tartom olyan jó dolognak, hogy mostanában divat a színházakban a közönséget közel engedni a színészekhez. Vannak nyílt napok, a Vígszínházban is van, és akkor el kell vezetni őket az öltözőbe, beszélgetni kell velük. Nagyon szívesen tesszük ezt, hogy vegyenek több bérletet, több jegyet, szokjanak oda.

– *De közben feszengsz tőle?*

– Nem feszengek, hanem az jut eszembe, hogy régen, a harmincas években a színházigazgatók azt mondták, a színésznő ne menjen le a fűszereshez vásárolni, mert akkor a néző látja őt egy cekkerrel a kezében, és az nem jó, mert akkor majd nem hiszi el neki azt a szerepet. Színésznő ne menjen el egy másik színházba játszani, színésznő ne sokat filmezzon, színésznő tartozzon hozzáunk, és ha a néző látni akarja, akkor jöjjön el, vegyen jegyet a Vígszínházba. Ócska kapitalista trükk, de van ilyen.

– *Na jó, de a színésznőt akkoriban kocsi várta a színház előtt, sofőrrel. Az egy más világ volt.*

– Igen, tudom. De mégis azt mondom, hogy mindent tudni valakiről, az nem olyan nagyon jó.

– *Szoktál azon gondolkodni, hogy mi az, ami megmarad utánad?*



– Igen, szoktam. Az embernek nem kellene bevallania ezt se, azt kellene mondania, hogy dehogy szoktam, nem érdekel engem. De, érdekel! Nyomot hagyni az emberekben, az érdekel engem. Egy összbenyomást, azt biztos szeretnék hagyni. Hogy valaki azt mondja, ez volt az a pasas, aki olyan furán tudott nézni, vagy ő mondta azt, hogy a Lövölde téren olyan hideg van, vagy ott a Garassal valami filmben be voltak festve! Hú de jó volt az, amikor egy valamilyen szerepben... vagy amikor azt énekelte... vagy abban a kabaréban, hát az milyen jó volt! Az ő volt, tényleg? Ilyenfajta nyomot szeretnék én hagyni.

– *Most azt sorolod, ami nekünk fontos, vagy ami neked?*

– Ilyenfajta dolgokat csinállok, és hogyha ez valakire hat, annak örülök, mert az egész dologból a hatás az, ami rettentően érdekel. Ez is egy bonyolult dolog, mert azt szokták mondani, méghozzá nagyon jó rendezők szokták mondani, hogy ne a hatással foglalkozz, hogy ne a hatást játssz!

– *Hanem te magad hass!*

– Igen. Ha azt akarja, hogy a nézők sírjanak, akkor nem neki kell sírnia, hanem olyan nagy pillanatot kell csinálnia, ami megríkatja őket. De az, hogy hogyan és hol hatsz valakire, tréfában, rádióban, szinkronban, írásban, televíziós beszélgetésben, leginkább persze szerepben vagy rendezésben, az mindegy. De hatni kell. Ezt meg onnan veszem, hogy amikor tizenvalahány éves voltam, sokat szinkronizáltam, és Avar Pistával sokat dolgoztam a szinkronban. Egyszer azt kérdezte, hogy este mit csinállok. Mondtam, hogy megyek haza tanulni. Azt mondta: „Ne, nem kell tanulni, mi a frászt tanulsz! Gyere be a Madáchba, nézd meg az esti előadást.” Kérdeztem, mi megy. Azt mondta, a *Hamlet*. Akkor voltam tizenhét éves. Én pedig néztem a *Hamletet*, igen, valami Shakespeare, nem is igazán tudom, mi az. És Gábor Miklós játszott egy 1200-ban játszódó történetet egy dán királyfiról. Mi közöm van nekem, gondoltam, egy dán királyfihoz



1200-ban, amit ráadásul 1600 nem tudom én, hányban írt egy angol pasas? Az engem miért érdekelne? És Gábor Miklós olyan volt, mint aki odaszól hozzám, és azt mondja, na, Kern András, figyelj ott a tizenharmadik sorban. Most arról beszélek, hogy te milyen viszonyban vagy az apáddal. És akkor visszahőkölttem, és azt gondoltam: hogyhogy. És akkor mesélt arról, hogyan kell az embernek az apjával viselkednie, hogyan kell rá fölnézni, hogyan kell imádni, hogyan kell harcolni az emlékekkel, hogyan kell fontosnak tartani, mi az, hogy apa-fiú kapcsolat. És erről a legmodernebb hangon beszélt egy színdarab, meg egy színész. Ez tetszik nekem.

2013. február 19.